

Христюк В.В.

аспірантка кафедри національного, міжнародного права та правоохоронної діяльності, Херсонський державний університет

ЗАГАЛЬНА ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ СЕКСУАЛЬНОЮ ЕКСПЛУАТАЦІЄЮ ЛЮДИНИ ЗА КРИМІНАЛЬНИМИ КОДЕКСАМИ УКРАЇНИ ТА ЛИТОВСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ

Невід'ємним кроком вступу України до Європейського союзу є реформування вітчизняного законодавства під впливом євроінтеграційних процесів, у тому числі кримінального законодавства. Важливим та у деякій мірі обов'язковим є дослідження кримінальних кодексів різних держав Європейського союзу та порівняння кримінального кодексу України з ними. Досліджуючи кримінальні законодавства інших держав, на нашу думку окрему увагу заслуговує порівняльна характеристика кримінальних правопорушень, пов'язаних із сексуальною експлуатацією людини за кримінальними кодексами України та Литовської Республіки.

Порівняльний аналіз кримінально-правових норм частково досліджували такі вчені, як П.П. Андрушка, Ю.В. Бауліна, В.І. Борисова, В.К. Грищук, Н.О. Гуторова, О.О. Дудорова, О.М. Костенко, А.А. Музика, В.О. Навроцький, А.В. Савченко, Є.Л. Стрельцов, О.С. Сотула та інші.

Проте, ознайомлюючись із науковими працями вчених, у рамках написання наукового дослідження з теми «Незаконна експлуатація людини: питання кваліфікації та компаративістики» ми дійшли висновків, що питання порівняльної характеристики кримінальних кодексів європейських держав з кримінальним кодексом України на сьогодні недостатньо досліджено. Не знайшло й свого відображення порівняння норм кримінального кодексу Литовської Республіки з кримінальним кодексом України у сфері кримінальних правопорушень, пов'язаних із сексуальною експлуатацією людини.

Так, досліджуючи кримінальний кодекс Литовської Республіки, зазначимо, що кримінальні правопорушення у сфері сексуальної експлуатації людини виокремлено главу 21 «Злочини та кримінальні проступки проти свободи сексуального самовизначення та сексуальної недоторканності людини», яка містить 5 основних статей: 149 «Згвалтування», 150 «Сексуальне насильство», 151 «Примушення до статевих зносин», 152 «Сексуальне переслідування» 153 «Розпусні дії по відношенню до малолітньої особи». Деякі положення щодо сексуальної експлуатації людини викладені у главі 15 «Злочини проти людяності та воєнні злочини». Так у статті 100 кримінального кодексу Литовської Республіки «Поводження з людьми, заборонене міжнародним правом» зазначено: «Той то, умисно, виконуючи або підтримуючи політику держави чи організації, у великому масштабі, або систематично здійснював напад на цивільних осіб, вбивав їх, чи завдавав тяжку шкоду їх здоров'ю; створив такі умови життя, які призвели до загибелі людей; торгував людьми; депортував громадян; катував, гвалтував, втягнув у сексуальне рабство, примушував займатися проституцією, примусово запліднив чи стерилізував...», у статті 104 вказано: «Порушення норм міжнародного гуманітарного права по відношенню до цивільних осіб і збереження їх майна» у якій зазначено, що «Той, хто під час війни, військового міжнародного конфлікту чи в умовах окупації або анексії, порушуючи норми міжнародного гуманітарного права, насильно вигнав з місця проживання або переселив цивільних осіб, або примусив їх перейти в іншу віру; гвалтував жінок, втягнув їх у сексуальне рабство чи змушував їх займатися проституцією; примусово стерилізував або запліднював...». Також кримінальний кодекс Литовської Республіки виокремлює і статті щодо використання неповнолітніх для порнографії та виготовлення, поширення, публічний показ продукції порнографічного змісту (ст.162, ст.309) [1].

Порівнюючи кримінальний кодекс Литовської Республіки з кримінальним кодексом України, маємо підкреслити, що у вітчизняному законодавстві також виділено окремий розділ 4 «Кримінальні правопорушення

проти статевої свободи та недоторканості особи», яка містить 6 основних статей: 152 «Зґвалтування», 153 «Сексуальне насильство», 154 «Примушування до вступу в статевий зв'язок», 155 «Вчинення дій сексуального характеру з особою, яка не досягла шістнадцятирічного віку», 156 «Розбещення неповнолітніх», 156-1 «Домагання дитини для сексуальних цілей». Та окремо виділено статті: 149 «Торгівля людьми», де зазначено що під експлуатацією людини також слід розуміти всі форми сексуальної експлуатації: використання в порнобізнесі, примусову працю або примусове надання послуг; 301-1 «Одержання доступу до дитячої порнографії, її придбання, зберігання, ввезення, перевезення чи інше переміщення, виготовлення, збут і розповсюдження»; 301-2 «Проведення видовищного заходу сексуального характеру за участю неповнолітньої особи» тощо [2].

Здійснюючи порівняльний аналіз, можемо дійти висновку, що кримінальний кодекс Литовської Республіки не містить такої статті як домагання дитини для сексуальних цілей; у статті «торгівля людьми» не визначено, що торгівля людьми може бути у сфері сексуальної експлуатації. Проте, маємо зазначити, що основна глава відведена для злочинів та кримінальних проступків проти свободи сексуального самовизначення та сексуальної недоторканості людини містять такі самі норми як і кримінальний кодекс України у розділі «Кримінальні правопорушення проти статевої свободи та недоторканості особи».

Також, основною відмінністю є санкції таких статей. Так у кримінальному кодексі Литовської Республіки санкція статті «Зґвалтування» передбачає позбавлення волі на строк до 7 років, тоді як кримінальний кодекс України передбачає від 3 до 5 років. Тобто, в українському кримінальному законодавстві передбачено строк «від» і «до», тоді як литовське кримінальне законодавство передбачає лише «до» певного строку. Тобто, виникає питання, який є мінімальний строк покарання за зґвалтування за литовським кримінальним законодавством? Інші санкції статей кримінального кодексу Литовської Республіки визначають такі ж строки - «до». Підводячи підсумки,

щодо санкції статей у сфері сексуальної експлуатації за кримінальним кодексом Литовської Республіки, зазначаємо, що останні мають тяжчий характер ніж санкції кримінального кодексу України за ті ж самі кримінальні правопорушення.

Маємо наголосити, що кримінальний кодекс України не містить таких статей як «Поводження з людьми, заборонене міжнародним правом» та статті «Порушення норм міжнародного гуманітарного права по відношенню до цивільних осіб і збереження їх майна», тобто які вчинені під час воєнного стану. На нашу думку, остання стаття є актуальною для сьогодення України. Під час воєнного стану в Україні було внесено велика кількість правок та доповнень до розділу 1 «Злочини проти основ національної безпеки України» чинного кримінального кодексу України, проте не передбачено, як у кримінальному кодексі Литовської Республіки, щодо кримінальних правопорушень здійснених під час війни, військового міжнародного конфлікту чи в умовах окупації або анексії: гвалтування жінок, втягнення їх у сексуальне рабство чи змушення їх займатися проституцією; примусова стерилізація або запліднення.

Здійснюючи загальний порівняльний аналіз кримінальних правопорушень, пов'язаних із сексуальною експлуатацією людини за кримінальними кодексами України та Литовської Республіки, ми дійшли висновків, що основною відмінністю є те, що кримінальний кодекс України має більш гуманні санкції, більш ширше тлумачить статті кримінального законодавства, має багато «приміток», що є необхідним для праворозуміння учасниками кримінального провадження, пересічними громадянами кримінального законодавства, що відповідає принципам та засадам основних прав та свобод людини і громадянина.

Список використаних джерел

1. Павілоніс В., Мацнева Н. І., Абрамавичюс А., Дракшене А. *Кримінальний кодекс Литовської Республіки* / пер. з лит. к. ф. н, Казанскене В. П.: Юридичний центр прес, 2003. — 470с.
2. Кримінальний кодекс України: Закон України від 01.09.2001 №2341-III.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n976>